

ינושא העבודה

מזונות ילדים

תאריך: 2.1.17

העבודה מוגשת בחסות העמותה של

נוער שוחר משפט עברי

מזונות ילדים

מאת אופק אהרון

הקדמה אישית:

נושא העבודה שלי, מזונות ילדים נבחר על ידי מכוון שזה נושא שאני מכירה בו עניין רב. בעבודה שלי אני ארצה לראות ולהשכיל אילו חוקים קיימים בנושא זונות הילדים בשני מישורים: במשפט העברי ובמשפט הישראלי.

הורי התגרשו שהייתי בגיל 6, לכן הנושא הזה מעניין אותי באופן אישי.

אני רוצה לנסות ולכולל שינוי בקבלת המזונות לילדים בישראל, התקווה שלי היא שהורה המגדל את ילדיו לא יצטרך לשאת כאב ולחץ על כך שההורה השני לא משלם. כלומר, שאמצעי האכיפה לתשלום מזונות בישראל יהיו נוקשים יותר.

ישנם הורים אשר מגדלים את ילדיהם לבד שפעמים רבות לא מקבלים מזונות ילדים. מזונות ילדים הם לצורך סיפוק כל הצרכים של הילדים, הגידול שלהם, דרך החינוך שלהם

בצורה הטובה ביותר וסיפוק תנאי המחיייה הבסיסים ביותר שכל ילד צריך לקבל בכדי
לגדול ולהיות אדם טוב לסביבה.

תוכן העניינים

4	מבוא.	פרק ראשון
5	חובת הורה לתשלום מזונות ועד איזה גיל.	פרק שני
10	גובה מזונות לילד.	פרק שלישי
13	אמצעי האכיפה לתשלום מזונות ילדים.	פרק רביעי
17	השוואה בין המשפט העברי למשפט הישראלי בנוגע לנושא.	פרק חמישי
21	סיכום	פרק שש
22		ביבליוגרפיה

מבוא

עבודה זו תעסוק בנושא מזונות ילדים, בשני מישורים: המשפט העברי והמשפט הישראלי והשוואה ביניהם.

במקרים רבים בישראל, בהם בני הזוג המתגרשים מצליחים להגיע ביניהם להסכמה בנושא, הם קובעים בהסכם גירושין מהו הסכום אותו מתחייב האב לשלם בגין מזונות ילדים, אשר ישולם באופן קבוע מדי חודש בחודשו, עד שהילדים יגיעו לגיל 18 שנה, כאשר מגיל זה ועד למועד סיום שירות חובה בצה"ל (או שירות לאומי), ישלם האב מזונות ילדים בשיעור של שליש ממה ששילם עד כה.

מטרותיה העיקריות של עבודה זו היא להציג את הנושא מזונות ילדים במישור המשפט העברי ושלפיו נהגו בעבר ובמישור המשפט הישראלי שלפיו נוהגים כיום.

בעבודה אני אציג את ההשוואה בין שניהם.

במהלך העבודה אני אשתמש באמירות מהמשפט העברי בנוגע למזונות ילדים ולאחר מכן

אציג זאת על פי המשפט הישראלי בעזרת חוקים ותקנות.

סיבת הבחירה שלי בנושא העבודה היא הכרת ההתעניינות הרבה שלי במזונות ילדים

ובזכויות שמגיע לילדים שהוריהם התגרשו.

האם הורה חייב לשלם מזונות? אם כן, עד איזה גיל האם או האב מחויבים לשלם

מזונות?

המשפט העברי :

”האב אינו חייב במזונות בתו. זה המדרש דרש רבי אלעזר בן עזריה לפני חכמים בכרם

ביבנה, הבנים יירשו והבנות ייזונו--מה הבנים אינם יורשין אלא לאחר מיתת אביהם, אף

הבנות לא ייזונו אלא לאחר מיתת אביהן.”¹

לפי המשנה יש התייחסות מפורשת לכך שהאב אינו חייב במזונות לביתו. לפי המדרש של

אליעזר בן עזריה, הדין הבסיסי הוא שהאב אינו חייב במזונות ביתו, אך י תקנה חדשה

---

¹ משנה כתובות פרק ד, משנה ו.

החלב של האישה, אך זה לא תורם לה אלא למי שהיא מניקה). בתגובה לכך נאמר בדיון שזה לא ההסבר ההגיוני היחיד, ושיכול להיות שהתוספת היא על כך שהאישה "חולה" (כלומר הנקה כמצב של חולי), אבל אם זה תוספת על מחלה למה לא אמרו בכללי "לכל אישה חולה יש לתת יותר מזון ולדרוש פחות פרנסה"? התשובה שניתנת על כך: אם הטבה זו מגיעה לאישה מניקה קל וחומר שמגיעה גם לאישה חולה.

אמירה אמוראית אחרת שמחזקת את הטענה שהתוספת היא לילד: הם טוענים שיש להוסיף מזונות בעלות של יין מכיוון שהוא טוב לחלב המניקה (כלומר יין משבח את החלב של האם, ולכן זה בכדי לזון את הילדים. נאמר חלב משובח אינו תורם לאישה המניקה אלא ליונק).

בנוסף לחובה לזון עד גיל שש, תוקנה חובה לזון את הילדים מגיל שש והלאה עד יגדלו, אך חובה זו לא כופים בבית הדין (אלא אוכפים בעזרת סנקציות חברתיות).

"שאדם חייב במזונות אשתו כך הוא חייב במזונות בניו ובנותיו הקטנים עד שיהיו בני שש שנים, מכאן ואילך מאכילן עד שיגדלו כתקנת חכמים, ואם לא רצה גוערין בו ומכלימין אותו ופוצרין בו, אם לא רצה מכריזין עליו בציבור ואומרים פלוני אכזרי הוא ואינו רוצה לזון בניו והרי הוא פחות מעוף טמא שהוא זן את אפרוחיו, ואין כופין אותו לזונם אחר שש".⁵

על פי פסק הדין שנערך בבית המשפט העליון, מדובר על סוגיית הגיל לתשלום המזונות, על כך נאמר מספר קטגוריות של האב לזון את ילדיו: מגיל שש ("קטני קטנים") ועד "שגדלו", מ"שגדלו" ועד גיל 15, מגיל 15 ועד גיל 18.

חיובו של האב כלפי ילדיו ה"קטני קטנים", זו היא חובה אבסולוטית.

---

⁵ רמב"ם הלכות אישות, פרק י"ב, הלכה י"ד.

מגיל שש אב אשר זן את בניו, זן אותם כוח "דיני צדקה" כלומר זוהי חובה לא
אבסולוטית. החובה לזון כוח "דיני צדקה" מוטלת על "אמיד" (אב אמיד בכלכלתו) כלפי
"נצרך" (ילד אשר צריך שאביו יזון אותו).⁶

המשפט הישראלי:

חוק לתיקון דיני משפחה (מזונות), שנת תשי"ט-1959. סעיפים 3-4.

3. מזונות לילדים קטינים

(א) אדם חייב במזונות הילדים הקטינים שלו והילדים הקטינים של בן-זוגו לפי הוראות

הדין האישי החל עליו, והוראות חוק זה לא יחולו על מזונות אלה.

---

⁶ ערעור אזרחי מס' 4480/93, פלוני נגד פלונית, לפני הנשיא מ' שמגר והשופטים ד' לוין, ג' ברק, א' גולדברג, ד' דורנר, מתוך נבו, עמוד 463 (10), שנת 1994.

(ב) אדם שאינו חייב במזונות הילדים הקטינים שלו והילדים הקטינים של בן-זוגי לפי הוראות הדין האישי החל עליו, או שלא חל עליו דין אישי, חייב במזונותיהם, והוראות חוק זה יחולו על מזונות אלה.⁷

4. מזונות בין שאר בני-משפחה

אדם חייב במזונות שאר בני-משפחתו, והם -

(1) הוריו והורי בן-זוגו.

(2) ילדיו הבגירים ובני-זוגם.

(3) נכדיו.

(4) הורי הוריו שלו ושל בן-זוגו.

(5) אחיו ואחיותיו שלו ושל בן-זוגו.⁸

בדומה לכך קובע החוק למזונות קטין, שחוקק בשנת תשמ"א, 1981:

(א) אביו ואמו של קטין חייבים במזונותיו.

(ב) בלי להתחשב בעובדה בידי מי מוחזק קטין יחולו המזונות על הוריו בשיעור יחסי להכנסותיהם מכל מקור שהוא.⁹

גם חוק זה קובע שאביו ואמו של קטין (גילו פחות מגיל 18) חייבים במזונותיו.

החוק לדיני המשפחה (מזונות), תשי"ט, 1959: סעיף 4 (2) לחוק זה קובע, כי אדם חייב במזונות ילדיו הבגירים ובני זוגם. עם זאת, לא מדובר בחובה שאין בלתה.¹⁰

סעיף 5 לחוק קובע שלושה תנאים מצטברים לחובה זו. ראשית, האב ישלם מזונות בגירים רק במידה שהוא מספק קודם לכן את הצרכים של עצמו, של בן זוגו, של ילדיו הקטינים ושל ילדיו הקטינים של בן זוגו. כמו כן, יש להוכיח שהילד הבגיר איננו יכול להתפרנס מעבודה או מנכסים. התנאי השלישי הוא שהילד הבגיר איננו זכאי למזונות מעיזבון או מכל מקור אחר (למשל – מזונות מבן זוגו).¹¹

⁷ מתוך החוק לדיני משפחות (מזונות), שנת תשי"ט-1959, סעיף 3.

⁸ מתוך החוק לדיני משפחות (מזונות), שנת תשי"ט-1959, סעיף 4.

⁹ חוק למזונות הקטין, שנת תשמ"א-1981.

¹⁰ מתוך החוק לדיני משפחות (מזונות), שנת תשי"ט-1959, סעיף 4 (2).

¹¹ מתוך החוק לדיני משפחות (מזונות), שנת תשי"ט-1959, סעיף 5.

מכאן אנו מבינים שהחוק בישראל אומר, אדם חייב במזונות ילדיו הבוגרים (מעל גיל שמונה עשרה ועד גיל עשרים ואחד), ובני זוגם אך לחובה זו אין בתלה. האדם חייב לשלם מזונות לילדיו כאשר אינם יכולים לספק את זה בעצמם, בנוסף יש לבדוק האם הילד אינו יכול מעבודה או מנכסים. התנאי השלישי הוא שהילד אינו זכאי לעיזבון (ירושה).

על פי פסק הדין, שנערך בבית המשפט העליון נקבע כי, חובה על אדם לזון את ילדיו, גם לאחר שיגיעו לגיל 18, במהלך שירותם בצבא, תוך כדי הורדת סכום המזונות.

החיוב כולו של המזונות יסתיים כאשר הילד יגיע לגיל 21 (או עם שיחררו משירות החובה בצה"ל).¹²

על סמך מה נקבעים במזונות?

המשפט העברי:

” בניו ובנותיו עד בני שש, חייב ליתן להם כסות וכלי תשמיש ומדור, ואינו נותן להם כפי

עושרו אלא כפי צורכן בלבד”.¹³

---

¹² ערעור אזרחי מס' 4480/93, לפני הנשיא מ' שמגר והשופטים ד' לוין, ג' ברך, א' גולדברג, ד' דורנר, מתוך נבו, עמוד 473 (13), שנת 1994.

¹³ ז"ל הרמב"ם (הלכות אישות פי"ג הל' ו) ושו"ע (סי' עג סעי' ו).

כלומר, חובתו של האב לתשלום מזונות ילדים שהם הצרכים הבסיסיים ביותר כגון: מדור, ביגוד והנעלה, חינוך ובריאות. האב מחויב לספק לילדיו מזונות הכרחיים וזוהי חובה אבסולוטית אשר אינה תלויה בדבר. כלומר גובה המזונות לא נקבע לפי עושרו של האב החייב במזונות אלא לפי צורכי הילד.

לפיכך האב חייב לספק לילדיו: כסות, כלי תשמיש ומדר.

כסות: בגד, לבוש. האב חייב לספק לילדיו בגדי לבוש.

כלי תשמיש: כלים שאדם משתמש בהם לצרכיו. האב חייב לספק לילדיו כלים אשר יאפשרו להם לבצע את צרכיו האישיים.

מדור: מדור זוהי מילה נרדפת למקום מגורים. חובתו הבסיסית של האב לספק לילדו מקום מגורים, קורת גג.

אך בנוגע לדיני צדקה, שאלו הם צרכים שאינם נחשבים לצרכים בסיסיים והכרחיים, למשל, בגדי מותגים, חופשות, בילויים וכ"ו. בכל הנוגע לצרכים אלה, האב לא יהיה מחויב לספקם, אלא ביחס ישיר ליכולת הכלכלית שלו. כלומר, בשונה ממזונות הכרחיים, אשר הם בגדר חובה מוחלטת, דיני צדקה יקבלו הילדים רק לפי אפשרותו הכלכלית של האב.

המשפט הישראלי:

על פי החוק בשיראל, לדיני המשפחה (מזונות), שנת תשי"ט-1959 קובע כי:

היקף המזונות, מידתם ודרכי סיפוקם ייקבעו, באין הסכם בין הצדדים, על-ידי בית המשפט בשים לב לנסיבות, ופרט למזונות על פי סעיף 3 - לפי מחסורו של הזכאי ויכולתו של החייב.¹⁴

מערכת המשפט קובעת כי לכל ילד, ללא תלות במעדם בחברה של הוריו - ישנם צרכים בסיסיים שעל ההורים לספק. הכוונה למוצרי ביגוד והנעלה, סיוע רפואי ומזון. לא ייתכן שבית המשפט יפסוק דמי מזונות נמוכים, אשר אינם מצליחים לכסות את צרכיו הבסיסיים של הילד.

בפסק הדין שנערך בבית המשפט המחוזי מרכז-לוד, נקבע המנגנון שלפיו קובעים את גובה המזונות. בפסק דין נקבע כי שיעור המזונות בראש ובראשונה יקבע לפי צרכיו של הילד. לפיכך, מזונות הילד לא תלויות בעושרו של האב החייב במזונות, אלא הן תלויות בצרכיו של הילד.¹⁵

כך נכתב בעניין זה בשולחן ערוך :

"בניו ובנותיו עד בני שש- חייב ליתן להם כסות וכלי תשמיש ומדור, ואינו נותן להם כפי עושרו אלא כפי צרכן בלבד".¹⁶

ישנן הוצאות נוספות שנחשבות למותרות, כמו למשל חופשות, צעצועים, מתנות לימי הולדת, דמי כיס וכ"ו. מאחר שהן לא הוצאות הכרחיות, הן תלויות בבחירתם של הוריו של הילד.

לא רק צרכיו הבסיסיים של הילד הם פקטור בקביעת גובה דמי המזונות, אלא גם מצבו הכלכלי של האב, מצבה הכלכלי של האם, וצרכי הילדים.

בית המשפט קבע כי הסכום המינימאלי שעל האב לשלם לכל אחד מילדיו הוא 1200 ש"ח. צרכי הילד המשוקללים לצורך קביעת דמי המזונות¹⁷, הם בין היתר :

¹⁴ מתוך החוק לדיני משפחות (מזונות), שנת תשי"ט-1959, סעיף 6.
¹⁵ עמ"ש 10881-01-16 מ. נ' מ. ואח' בפני כבוד השופט קיציס כבוד השופט פלאוט – אב"ד כבוד השופט ויצמן, עמוד 5 (סעיף 13). 11 בדצמבר 2016.
¹⁶ בשולחן ערוך, אבן העזר, סימן עג, סעיף ו.

א. מזון

ב. הלבשה

ג. חינוך

ד. טיפול רפואי

ה. מדור (הכוונה לשכירות, השתתפות של האב בחלק מהתשלומים בבית, כמו למשל הארנונה, החשמל, הכבלים וכו').

על פי פסק הדין, שנערך בבית המשפט לענייני משפחה בחיפה, נקבע כי: על פי החוק שצוין בפרק הראשון (חוק לדיני משפחה, סעיף 3א), האם והאב חייבים במזונות ילדיהם, זוהי חובה אבסולוטית, אשר לא תלויה במחסורו של הילד ויכולתו של ההורה. בפסק הדין השופט התווה למודל שקובע את אופן סכום המזונות, מודל זה כולל שלושה שלבים.

שלושת השלבים הם צרכי הילד, השיעור היחסי של ההכנסות של אותו הורה וביחד עם נתונים אלה ייכלל גם זמן השהות של אותו הורה עם הילד.¹⁸

$$A \times \left[\frac{B1}{B1 + B2} - \frac{C1}{100} \right] = \text{סכום המזונות של הורה א}$$

ובכן, זה המודל:

↓	↓	↓	
צרכי הקטין שלב א	חלקו היחסי של הורה א' מסך ההכנסה של שלב ב	שיעור משך השהייה אצל הורה שלב ג	
			A = צרכי הקטין
			B1 = הכנסתו של הורה א
			B2 = הכנסתו של הורה ב
			C1 = משך השהייה אצל הורה א

¹⁷ תמ"ש 48139-04-14 ואח' נ' ס'. בפני כב' השופטת שושנה ברגר, סגנית נשיא לענייני משפחה- מחוז חיפה, מתאר נבו, עמוד 17 (84), 27 באוקטובר 2016.

¹⁸ תמ"ש 48139-04-14 ואח' נ' ס'. בפני כב' השופטת שושנה ברגר, סגנית נשיא לענייני משפחה- מחוז חיפה, מתאר נבו, עמוד 11 (55), 27 באוקטובר 2016.

המודל שלפניכם מציג את החלק היחסי של הכנסת ההורה ביחס לכנסת שני ההורים יחד (B1+B2) פחות שיעור זמן השהות של אותו ההורה עם הילד (C1) כל זה מכפילים בצורכי הקטין (C1). מודל זה מציג לנו את החשיבות של צורכי הקטין, ואת משמעותו בקביעת סכום המזונות. מודל זה כולל את שלושת הרכיבים (הכנסות, זמן שהות, צורכי הילד) שלפיהם מחשיבים את סכום המזונות¹⁹

אמצעי האכיפה הקיימים לתשלום המזונות?

המשפט העברי:

---

¹⁹ תמ"ש 48139-04-14 א' ואח' נ' ס'. בפני כב' השופטת שושנה ברגר, סגנית נשיא לענייני משפחה- מחוז חיפה, מתאר נבו, עמוד 13 (המשך סעיף 55), 27 באוקטובר 2016.

"דאפילו בתו חובה הוא דליכא הא מצוה איכא ואיבעית אימא ר' יהודה והכי קאמר האב אינו חייב במזונות בתו וכל שכן לבנו הא מצוה בבנו איכא וקל וחומר לבנות והא דקתני בתו הא קא משמע לן דאפילו בתו חובה ליכא ואיבעית אימא ר' יוחנן בן ברוקא והכי קאמר אינו חייב במזונות בתו והוא הדין לבנו והוא הדין דאפילו מצוה נמי ליכא ואידי דבנות לאחר מיתת אביהן חובה תנא נמי אינו חייב אמר רבי אילעא אמר ריש לקיש משום רבי יהודה בר חנינא באושא התקינו שיהא אדם זן את בניו ואת בנותיו כשהן קטנים איבעיא להו הלכתא כוותיה או אין הלכתא כוותיה תא שמע כי הוה אתו לקמיה דרב יהודה אמר להו יארוד ילדה ואבני מתא שדיא כי הוה אתו לקמיה דרב חסדא אמר להו כפו ליה אסיתא בצבורא וליקום ולימא עורבא בעי בניה וההוא גברא לא בעי בניה ועורבא בעי בניה". (כתובות מט ע"ב).²⁰

לפי התלמוד, בית הדין יכול להפעיל אמצעי אכיפה כלפי אב שלא שילם מזונות, רק כאשר יש לו את הכסף לכך. עם זאת, מתאר התלמוד, איך החכמים הפעילו אמצעי אכיפה כלפי אבות שאינם שילמו מזונות. בנוסף, החכמים הפעילו לחץ מוסרי וחברתי כלפי אבות שלא היה להם את הממון לזון את ילדיהם, על מנת שיצאו לעבוד ויפרסו אותם. רבי יהודה אומר: " יארוד ילדה ואבני מתא שדיא", כלומר, אפילו בעלי חיים אכזריים אינם נוטשים את צאצאיהם. מכאן אנו מבינים שרב חסדא היה נוהג להשפיל ברבים אבות אשר לא היו מוכנים לזון את ילדיהם. הוא היה שופך לפיו של האב כלי גדול שכתשו בו את כל התבואה. וכך הרמב"ם סיכם את ההלכה בעניין:

"שאדם חייב במזונות אשתו כך הוא חייב במזונות בניו ובנותיו הקטנים עד שיהיו בני שש שנים, מכאן ואילך מאכילן עד שיגדלו כתקנת חכמים, ואם לא רצה גוערין בו ומכלימין אותו ופוצרין בו, אם לא רצה מכריזין עליו בציבור ואומרים פלוני אכזרי הוא ואינו רוצה לזון בניו והרי הוא פחות מעוף טמא שהוא זן את אפרוחיו, ואין כופין אותו לזונם אחר שש". (רמב"ם, הלכות אישות, פרק יב, הלכות יד-טו)²¹

²⁰ כתובות מט ע"ב.

²¹ רמב"ם, הלכות אישות, פרק י"ב, הלכות יד-טו)

כפי שאדם חייב במזונות אשתו כך הוא גם חייב במזונות ילדיו עד שיגיעו לגיל שש. האב צריך לדאוג לאכילם עד שיגדלו כתקנת חכמים. אם האב לא רוצה לשלם, מפצירים בפניו לשלם, ואם עד אז אינו רוצה לשלם, מכריזים עליו בציבור שהוא פלוני אכזרי.

המשפט הישראלי:

האמצעים לאכיפת החוק בישראל לתשלום מזונות, נקבע על ידי ההוצאה לפועל בשנת

התשכ"ז-1967:

• עיקולים: עיקולים יכולים לחול על רכושו של אדם ועל משכורתו. שלא כמו חובות אחרים, לצורך גביית חוב מזונות אין כל סכום שאי אפשר לעקל. נוסף על כך, לצורך גביית מזונות אפשר לעקל כספי מזונות המגיעים לחייב מצד שלישי.

ימים. חייב מזונות שנאסר, יש להביאו לפני ראש ההוצאה לפועל כדי שיוכל לטעון את טענותיו בתוך 48 שעות ממועד המאסר.

• פריסת החוב לתשלומים: חייבי מזונות אינם זכאים לפנות אל ראש ההוצאה לפועל בבקשה להוצאת צו לפריסת חובם לתשלומים. ראש ההוצאה לפועל רשאי, מטעמים מיוחדים, להפנות את בעלי הדין אל בית-המשפט כדי לבקש שינוי בשיעורי התשלומים שנקבעו.²²

• הכרזה על חייב כמוגבל באמצעים: חוק ההוצאה לפועל אינו מאפשר להכריז על חייב מזונות כמוגבל באמצעים. הכרזה על חייב כמוגבל באמצעים מאפשרת לו פריסת תשלומים, והיא כרוכה בהגבלות על החייב כגון הפיכתו ללקוח מוגבל מיוחד (שמשמעה הגבלות על פעילות בחשבון הבנק שלו ועל שימוש בהמחאות), עיכוב יציאתו מהארץ והגבלת השימוש בכרטיסי חיוב.²³

²² מתוך אתר הכנסת, החוק לאכיפת תשלום המזונות בישראל, נקבע על ידי ההוצאה לפועל, שנת תשכ"ז-1967.

²³ מתוך אתר הכנסת, החוק לאכיפת תשלום המזונות בישראל, נקבע על ידי ההוצאה לפועל, שנת תשכ"ז-1967.

פרק השוואה :

עד כה סקרתי את היחס למזונות ילדים במשפט העברי בכל מיני סוגיות שונות, בדגש על הגילאים בהם משלמים מזונות, כיצד נקבע גובה הסכום למזונות עבור הילד ומה הם אמצעי האכיפה להורה שלא מבצע את תשלום המזונות.

בפרק זה אערוך השוואה בין שיטות המשפט בתחומים שהתמקדתי בהם.

א. האם הורה מחויב לשלם מזונות, ועד איזה גיל :

התשובה במשפט העברי היא : האב חייב לזון את ילדיו עד שיגעו לגיל שש. ישנה מחלוקת במשפט העברי לגב סוגיה זו, לפי המשנה יש התייחסות מפורשת לכך שהאב אינו חייב במזונות ביתו אך הוא חייב במזונות לאחר מותו, הבנים יורשים את האב ואילו הבנות זכאיות לקבל מזונות.

ישנו מדרש במשנה שאומר שאם אשר מניקה את ילדיה מפרנסת פחות את המשפחה וזכאית ליותר מזונות, מכאן אפשר להסיק שהתוספת של מזונות אלו הם בכדי לזון את הילד (הרי שיבוח החלב של האם לא תורם לה אלא ליונק).

במשפט הישראלי תשובת הדין בנידון היא : לפי החוק בישראל לתיקון דיני משפחה (מזונות) שחוקק בשנת תשי"ט -1959, סעיפים 3-4, אדם חייב במזונות ילדיו הקטינים (מתחת לגיל 18) שלו.

בדומה לכך קובע החוק למזונות קטין, שחוקק בשנת תשמ"א, 1981 שאביו ואמו של הילד חייבים במזונותיו, בל התחשבות בעבודה אצל מי מוחזק הילד, המזונות יחולו על הוריו לפי הכנסותיהם.

החוק לדיני המשפחה (המזונות) תשי"ט, 1959, קובע בסעיף 4 (2) כי אדם חייב במזונות ילדיו הבגירים (מעל גיל 18) ובני זוגם, עם זאת לא מדובר בחובה שאין לה בתלה.

סעיף 5 לחוק קובע את שלושת התנאים בהם אדם חייב במזונות ילדיו הבגירים : הילד אינו יכול לספק את הצרכים שלו בעצמו ושל משפחתו. כמו כן יש להוכיח שהילד הבגיר אינו יכול להתפרנס מעבודה או מנכסים והוא אינו זכאי לעיזבון (ירושה).

ניתן לזהות את הדמיון ביניהם באופן מוחלט, הוא נובע מכך שגם המשפט הישראלי וגם המשפט העברי מציגים טענה דומה לשאלה, האם אדם חייב לשלם מזונות לילדיו, בשתי הגישות התשובה היא כן. במשפט העברי יש טיעונים רבים מהמשנה ומהגמרא לכך שאדם חייב לזון את ילדיו, בדומה לכך במשפט הישראלי, ישנם חוקים רבים מדיני משפחה (מזונות) לכך שאדם חייב במזונות ילדיו.

השוני בין שתי הגישות הוא שבמשפט העברי אב חייב לזון את ילדיו עד שיהיו בני שש, ומגיל שש הוא זן אותם עד בגרות, אך מקור חובה זו נמצאת בתקנת חכמים ובדיני צדקה, והיא לא נאכפת על ידי בית דין. לעומת זאת המשפט הישראלי מציג טענה אחרת. לפי החוק במדינת ישראל על אדם לשלם מזונות לילדיו עד שיגיעו לגיל 18, חוק זה נאכף על סיבות אפשריות לשוני:

(1) פערים בין התקופות, כלומר: פער ביכולת של עובד אחד(האב) לממן עוד בני אדם, כמות העובדים במשפחה, שינוי בתפיסת הזכויות/חובות, עליית הגיל בו מתחילים לעבוד (יכולים לעבוד- עבודות כפיים מול משרות שדורשות השכלה) וכו'. בעבר האב היה המפרנס היחיד במשפחה, הוא היה דואג לרווחת הילדים וסיפק מזון לכל בני משפחתו, לעומת זאת כיום האב אינו המפרנס היחיד במשפחה (האם יוצאת לעבוד, ילדים בשלב הבגרות עובדים), לכן בעבר היה הרבה יותר קשה לאב לזון את ילדיו. בנוסף, כיום הזכויות המוענקות לילדים גבוהות יותר מבעבר. כיום יש אכיפה לזכויות הילדים לעומת בעבר.

(2) פער בסוג החוק- חוק מדיני מתוך עקרונות ליברלים וסוציאליסטים מול חוק הלכתי.

ב. על סמך מה נקבע גובה המזונות:

התשובה לשאלה זו על פי המשפט העברי, היא שגובה תשלום המזונות הוא לפי צרכי הבסיסיים והכרחיים של הילד. צרכים בסיסיים כוללים: מזון, מקום מגורים, חינוך ובריאות. לפי המשפט העברי, זוהי חובתו האבסולוטית²⁴ של האב לדאוג לצורכי ילדיו. המשפט העברי קובע שגם אם מצבו הכלכלי של האב באותה תקופה אינו טוב, האב חייב לזון את ילדיו ולעמוד בתשלום המינימלי של המזונות הכרחיים.

²⁴ חובה אבסולוטית- חובה אשר אינה תלויה בדבר, חובה שלא ניתנת לעירור, חד משמעית.

לפי המשפט הישראלי גובה המזונות יקבע בהסכם שנקבע בין שני הצדדים בבית המשפט. במדינת ישראל החוק להקיף מזונות, מתוך דיני המשפחה (מזונות), שנת תשי"ט-1959 קובע כי על כל אדם בתשלום צרכיו הבסיסיים של הילד, גובה התשלום נקבע בבתי המשפט בהתאם לנסיבות.

בנוגע לשאלה, על סמך מה נקבע גובה המזונות לילד, מציגה דמיון רב בין טענת המשפט העברי לבין טענת המשפט הישראלי. שכן, שתי הגישות קובעות כי אדם חייב במזונות ילדיו אשר יכללו את צרכיו הבסיסיים ביותר של הילד, ויאפשרו לו לחיות בכבוד. דמיון זה תואם את המטרה של דיני המזונות בשתי שיטות המשפט- הזנת הילד וסיפוק שאר תנאי המחיה בשבילו עד שיגיע לגיל בו יוכל לספק זאת בעצמו.

ג. מהם אמצעי האכיפה לאדם שלא משלם מזונות:

התשובה לשאלה זו על פי המשפט העברי: לפי התלמוד, אב שלא זן את ילדיו ויש לו את האפשרות לכך, בית הדין יכול להשתמש כנגדו באמצעי אכיפה. התלמוד מתאר שהחכמים הפעילו לחץ מוסרי וחברתי כלפי אבות שלא היה להם את הממון בכדי לזון את ילדיהם, זאת בכדי שיצאו לעבוד על מנת שיפרנסו אותם. רב חסדא היה נוהג להשפיל ברבים אבות שלא היו משלמים מזונות ובנוסף היה שופך לפיהם דלי שבו כתשו את התבואה. לפי הרמב"ם אב חייב במזונות ילדיו עד שיגיעו לגיל שש כמו שחייב במזונות אשתו. אב שלא רוצה לזון את ילדיו, מפצירים בפניו לשלם, אם עדיין לא רוצה מכריזים בציבור שהוא פולני אכזרי.

במשפט הישראלי תשובת הדין היא: במדינת ישראל ישנו חוק לאכיפת תשלום המזונות, החוק נקבע על ידי ההוצאה לפועל בשנת תשכ"ז-1967. חוק זה קובע כי ישנם כמה דרכי אכיפה לתשלום מזונות:

-עיקולים: עיקול יכול לחול על רכוש האדם ועל המשכורת שלו.

-מאסר : אדם אשר חייב במזונות יכול להיעצר לעשרים ואחד יום, לצורך מאסר זה אין צורך בחקירה של האדם שלא שילם מזונות. יש להביא את האדם בפני ראש ההוצאה לפועל בכדי שיוכל להגיד את טיעוניו בתוך 48 שעות ממועד המאסר.

-פריסת החוב לתשלומים : רק ראש ההוצאה לפועל זכאי לפנות לבית הדין בבקשה לשנות את שיעורי התשלום שנקבעו.

-הכרזה על החייב כמוגבל באמצעים : הן במשפט הישראלי והן במשפט העברי ישנם אמצעי אכיפה רבים לתשלום המזונות במשפט העברי אמצעי האכיפה הם בעיקר השפלה ברבים והכרזה על האדם כפלוני אכזר. אך במשפט הישראלי החוק לאכיפת תשלום המזונות הוא יותר נוגע לאדם עצמו, כמו עיקול חשבון הבנק שלו, מאסרו וכו.

במשפט הישראלי קיימת חובה משפטית אחידה שלהזין את הילדים, מרגע בו נולדו עד בגרות (גיל 18). לכן ניתן לאכוף בעזרת כלים משפטיים (ממסדיים) חובה זו לאורך כל תקופת המזונות (גילאים 0-18).

במשפט העברי החובה מחולקת לשתי חלקים : מגיל 0-6 זו חובה דאורייתא (מהתורה), שאותה ניתן לאכוף ממסדית, ואילו מגיל שש עד בגרות החובה נובעת מתקנת חכמים, כחלק מדיני צדקה. לכן, לא אוכפים חוקה זו ממסדית אלא בעזרת סנקציות חברתיות.

סיכום:

בעבודה הצגתי שלושה סוגיות בנושא מזונות: האם הורה חייב בתשלום מזונות? אם כן עד איזה גיל ההורה חייב לשלם לילדו מזונות? על סמך מה נקבע גובה המזונות לילד? ומהם אמצעי האכיפה להורה שלא משלם מזונות?

המסקנות שלי העולות מהעבודה הם שאין הבדל ניכר בין העבר (בעבר פעלו לפי המשפט העברי) בסוגיית מזונות ילדים לבין היום (כיום פועלים לפי המשפט הישראלי) בסוגיית תשלום מזונות לילדים.

בעבודתי הצגתי בכל סוגיה שני צדדים, צד אחד הוא המשפט העברי שלפיו חייב אב בתשלום מזונות ילדיו, עד שיגיעו לגיל 6, זוהי חובה אבסולוטית שחלה עליו, ומגיל שש האב זן את ילדיו מתוך "דיני צדקה" עד שיגיעו לבגרות. על פי המשפט העברי גובה המזונות נקבע על פי צרכיו הבסיסיים של הילד, כלומר ביגוד, מזון, מקום מגורים וכו'. במשפט העברי אמצעי האכיפה הם השפלת האב ברבים, והקריאה לו "פלוני אכזרי".

כך גם לפי המשפט הישראלי, הורה חייב במזונות ילדיו. המשפט הישראלי קובע כי הורה חייב במזונות ילדיו עד שיגיעו לגיל 18. על פי המשפט הישראלי גובה נקבע על פי נוסחה שהצגתי בעבודה, אשר מתבססת בעיקר על צרכי הילד. בניגוד למשפט העברי, אמצעי האכיפה של המשפט הישראלי הם כוללים: עיקולים, מאסר וכו'. אך אינם כוללים השפלה ברבים.

המסקנה שלי העולה מעבודה היא שהמשפט העברי והמשפט הישראלי עולים בקנה אחד ברוב הסוגיות לגבי תשלום מזונות ילדים.

ביבליוגרפיה:

חקיקה:

חוק לדיני משפחה, תשי"ט-1959.

חוק לאכיפת תשלום המזונות בישראל, תשכ"ז-1967.

חוק למזונות קטין, תשמ"א-1981.

פסיקה:

ע"א 9314480 פלוני נגד פלונית, 1994, עמוד 463, עמוד 473.

תשמ"ש 48139-04-14 א' ואח' נ' ס', עמוד 17.

תשמ"ש 48139-04-14 א' ואח' נ' ס', עמוד 11.

עמ"ש 10881-01-16 מ. נ' מ., עמוד 5.

משפט עברי:

משנה כתובות, פרק ד', משנה ו'.

גמרא, מסכת כתובות מ"ט.

הרמב"ם, הלכות אישות, פרק י"ב, הלכה י"ד.

משנה כתובות ס"ה ע"ב.

שולחן ערוך, אבן העזר, סימן ע"ג סעיף ו'.

כתובות מ"ט ע"ב.

הרמב"ם, הלכות אישות פרק י"ב, הלכות יד-טו.

$$A \times \left[\frac{B1}{B1 + B2} - \frac{C1}{100} \right] = \underline{\text{סכום המזונות של הורה א}}$$

↓

צורכי הקטין

שלב א

↓

חלקו היחסי של הורה א' מסך ההכנסה של

שלב ב

↓

שיעור משך השהייה אצל הורה

שלב ג

²⁵ תמ"ש 48139-04-14 א' ואח' נ' ס'. בפני כב' השופטת שושנה ברגר, סגנית נשיא לענייני משפחה- מחוז חיפה, מתאר נבו, עמוד 13 (המשך סעיף 55), 27 באוקטובר 2016.